

Verticale doorstroming schuurt bij overgang naar hbo

Meer vrijheid, hogere werkdruk

Van vmbo, via mbo naar hbo. Frank van Wanrooij en Thomas Bastiaans studeren aan Hogeschool Van Hall Larenstein in Velp. Frank zit in het tweede jaar van de opleiding bos- en natuurbeheer en Thomas is met zijn laatste jaar tuin- en landschapsarchitectuur bezig. Beiden groeiden door binnen de groene onderwijskolom.

Op het mbo ging het goed, en hij wilde verder in het groen. Dat is de reden dat Frank nu in Velp studeert. Ook nog naar Wageningen? “Te specialistisch, en ik heb het gevoel dat ze daar de problemen opzoeken.” Ook Thomas wist al vroeg dat hij met zijn handen wilde werken en in het groen. Op het mbo ontdekte hij dat hij het ontwerpen en detailleren en het contact met de opdrachtgever ook leuk vond. Bovendien bleek tijdens de stages dat het hovenierswerk fysiek zwaar is. Daarom koos hij voor doorstuderen. Maar niet meer naar Wageningen. “Wat geeft de titel van tuinarchitect nog aan meerwaarde? Dat kan ik ook wel op een andere manier bereiken.” Hij wil aan het werk.

Doorstromen

De overstap van vmbo naar mbo en van mbo naar hbo, hoe ging dat? Waar zitten de struikelblokken? Voor beide studenten geldt dat ze de overgang naar het mbo makkelijker vonden dan naar het hbo. “Ik merkte nauwelijks verschil tussen vmbo en mbo”, zegt Thomas. “Er waren klassen met een leraar ervoor. Die legde iets uit en de volgende dag of de volgende week had je de opdracht klaar.” Frank had moeite om een studie-

richting te vinden na het vmbo, maar verder was de overgang naar het mbo voor hem geen enkel probleem. “Op het mbo werd er wel iets meer zelfstandigheid van je verwacht.” Vanaf het derde jaar van het mbo moesten ze meer zelfstandig en in groepsverband werken, maar lang niet zoveel als op het hbo. De overgang naar het hbo was lastiger. Waar zit hem dat in? Op het mbo volgden de beide studenten een doorstroompakket. Thomas vraagt zich af waarom hij die vakken moest volgen, hij heeft ze nooit meer gehad op het hbo. Maar Frank vond die vakken leuk en “doordat ik de scheikundige principes ken, begrijp ik bij bodemkunde beter wat vermesting of verzuring is.” De vakinhoudelijke voorbereiding vindt Thomas goed. “Met mijn kennis van planten en ervaring met ontwerpen en detailleren had ik een goede basis.” Toch had de moeilijkste overgang deels met zijn vak te maken. “Wij mbo’ers zaten veel te snel op de oplossing. Hier leren we werken vanuit een concept. En elk lijntje moeten we verantwoorden.” Peter Aerts is stagecoördinator en ‘toelater’ voor de studierichting tuin- en landschapsinrichting. Hij bevestigt de woorden van Thomas: “Ze zijn heel erg oplossingsge-

Frank van Wanrooij: “Ik word hier gedwongen om mijn blikveld te verruimen”

Thomas Bastiaans: "Wij mbo'ers zaten veel te snel op de oplossing"

richt, veel meer dan de havisten. Hier moeten ze leren procesmatig te werken." Frank verwoordt het zo: "Ik wordt hier gedwongen om mijn blikveld te verruimen, dat ik bij het vinden van een oplossing met veel meer dingen rekening moet houden. Op het mbo kreeg ik één voorbeeld en dat was het."

Wennen

Een ander groot verschil met het hbo is de werkhouding. Voor Thomas gaat dat over werkdruk. "We moeten hier veel harder werken dan op het mbo. Dat is niet erg, want je weet waar je het voor doet. Maar je hebt wel doorzettingsvermogen nodig." En dat is precies ook het punt dat Aerts noemt: "De meesten geven aan dat ze zich op het mbo hebben verveeld. Hier moeten ze er flink tegenaan. De havisten zijn dat veel meer gewend."

Voor Frank gaat werkhouding over zelfstandigheid. "Op het vmbo en mbo werd je aan het handje gehouden. Je zat van half negen tot vier op school en had je lesjes. Elke week hetzelfde rooster. Hier werken we in periodes van tien weken waarin je een opdracht krijgt. Je vormt een groep, volgt een aantal colleges, gaat zelf op zoek naar informatie. Je kunt met vragen naar een begeleider, die legt je de methodes uit of geeft aanwijzingen waar en hoe je aan informatie kunt komen. De periode eindigt met een presentatie. Ik kan het wel aan maar het is wennen na acht jaar lang klassikaal les. Er wordt hier veel meer van je zelfstandigheid verwacht en we werken ook veel meer in groepen."

Schakelen

Maar is het niet lang, drie keer vier jaar naar school? Thomas en Frank zijn in het tweede jaar van het hbo begonnen. Van Hall Larenstein biedt een schakelcursus van twintig dagen aan. Aspirant-studenten kunnen die volgen voorafgaand aan hun inschrijving. Alle vakgebieden komen in afgeslankte vorm aan de orde. Aerts: "Ooit dachten we aan een 3-3-3-constructie, drie jaar vmbo, drie jaar mbo en drie jaar hbo. Maar dat leek toch niet haalbaar. De schakelcursus is daarvan overgebleven." Ongeveer de helft van de mbo'ers volgt die cursus. Als ze voor alle vakken slagen, mogen ze instromen in

het tweede jaar. Thomas en nog twee anderen uit een groep van 22 sloegen het eerste jaar over. De meesten beginnen in de propedeuse. Sommigen besluiten om niet aan de opleiding te beginnen.

Voor Thomas was de schakelcursus een uitkomst. Hij vond nog vier jaar school best lang, dus waarom geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid? Hij heeft er geen spijt van.

Frank heeft wat last van de naweeën van de schakelcursus. Hij merkt duidelijk verschil met de studenten die wel het eerste jaar volgden. "Voor een project moeten we bijvoorbeeld een multicriteria-analyse maken. De anderen hebben dat al een keer gedaan, voor mij is het volkomen nieuw. Zo zijn er veel dingen. Je kunt het altijd wel aan iemand vragen, maar dan moet je zelf het initiatief nemen." Achteraf had hij net zo lief het eerste jaar wél gedaan. Voor hem had het vmbo een jaartje korter gemogen. De vier jaar mbo was goed: "vooral omdat het zo'n droge stof was. Daar had je nu ruim de tijd voor."

Aerts denkt dat veel jongeren van achttien jaar nog niet toe zijn aan een hbo-opleiding. "Het denkniveau op het hbo is tamelijk abstract. De hersens van een achttienjarige kunnen dat nog niet aan. Ik heb studenten daar achteraf wel op gevraagd, maar bijna alle studenten die in de propedeuse begonnen, hebben daar

Thomas en zijn studiegenoot werken aan een plan voor de herinrichting van een landgoed. Hij heeft hier geleerd om te denken vanuit een concept

nooit spijt van gehad. Ze zien zelf in dat deze hbo-opleiding tijd nodig heeft.”

Afvallen

Omdat het ministerie de toelatingseisen voor het hbo wil laten vallen en ook omdat het, in verband met de steeds lagere leerlingaantallen, voor aoc's lastig wordt om de doorstroomklassen in stand te houden, experimenteert de studierichting tuin- en landschapsinrichting dit jaar voor de studenten die geen schakelcursus doen met studiekeuzegesprekken. Belangrijkste doel van het gesprek is dat de student een beeld krijgt van 'ja, dit gaat het worden' of 'nee, dit moet ik toch maar niet doen'. Aerts: "Dat heeft te maken met het beroepsbeeld, maar ook met de talenten en kwaliteiten." Hij wil dat de studenten dan ook een portfolio meenemen, niet alleen met bewijsstukken maar ook met vacatures. "Daarmee kunnen ze laten zien of ze een beeld hebben van de beroepsmogelijkheden." Overigens zit het met het beroepsbeeld van met name de mbo'ers wel goed. Landelijk stopt 17 procent van de studenten van het eerste jaar van het hbo met de opleiding. Bij tuin- en landschapsinrichting is dat 10-12 procent, waarvan de meesten ex-havisten zijn. "Als er al een mbo'er afvalt dan heeft dat meestal niet met de studie te maken." □

Aansluiting in competenties

Een van de manieren om te werken aan betere doorstroming is zorgen voor eenduidigheid over wat een competentie op een bepaald niveau inhoudt. *4Cyourway* (zie VGO 6-2008, www.4cyourway.nl) is een omschrijving van alle 25 SHL-competenties voor twaalf niveaus, van vmbo tot wo. Het is een handvat voor studenten om te bepalen waar ze staan en voor studieadviseurs waar ze aansluiting kunnen bieden.

Thomas en Frank herkennen zich goed in de omschrijvingen. Ze kunnen precies aangeven waar ze nog niet op hbo-niveau presteren en waar zelfs al op wo-niveau.

Aerts kent *4Cyourway* wel maar werkt er niet mee. "We willen geen aankruislijst, het gaat ons om het integrale beroepsproduct." Hij ziet wel mogelijkheden om het in te zetten bij de studiekeuzegesprekken.

Op veel plekken wordt al wel met *4Cyourway* gewerkt. Voor het vmbo-onderwijs zijn de competentieomschrijvingen vertaald in gedragslijnen. Deze geven in vier stappen het streefgedrag van een leerling aan. Het gaat dan om concreet gedrag. Docenten kunnen hiermee precies aangeven welk gedrag leerlingen vertonen en hoe ver ze zijn op weg naar het streefgedrag. Een waardering van 2 op een schaal van 4 is dan niet meer gebaseerd op gevoel, maar op feitelijk waargenomen gedrag. De laatste stap waaraan gewerkt wordt is de vertaling van de gedragslijnen in leerlingentaal. Meer informatie: Cees de Jong, c.dejong@cps.nl

Helicon Opleidingen is onder andere bezig de examenprogramma's van alle vakken uit het vmbo te zetten naast de verwante competenties, werkprocessen, eisen uit Leren, Loopbaan en Burgerschap en de landelijke eisen voor taal en rekenen uit het mbo. Nadat de inhoudelijke parallelle in kaart is gebracht, is de volgende stap om in hetzelfde systeem het niveau op basis van de competentieomschrijvingen van *4Cyourway* te formuleren.

Op de CAH in Dronten gebruikt Wiggele Oosterhoff *4Cyourway* om het competentie gerichte onderwijs te vereenvoudigen. Van de 25 SHL-competenties maakte hij acht clusters en voegde daar nog twee CAH-competenties aan toe. De beschrijvingen zorgen voor duidelijkheid in het gesprek met de studenten. De CAH gebruikt ze ook voor haar eigen personeelsbeleid.